

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

FEATURES OF ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF PUBLIC MANAGEMENT MECHANISMS OF AGRICULTURAL SECTOR TRANSFORMATION

Стаття присвячена дослідженню особливостей оцінки ефективності механізмів публічного управління трансформаційними процесами в аграрному секторі України. Аграрний сектор відіграє ключову роль у національній економіці, і його трансформація є критично важливою для забезпечення продовольчої безпеки, економічного розвитку та інтеграції країни у світову економіку. В умовах глобалізації, кліматичних змін та технологічного прогресу перед аграрним сектором стоять нові виклики, які вимагають модернізації та реформування. У статті розглядаються основні теоретичні підходи до оцінки ефективності публічного управління, включаючи економічний, соціальний, інституційний та екологічний підходи. Наводиться аналіз ключових механізмів публічного управління, зокрема нормативно-правового забезпечення, фінансово-економічних інструментів, інституційних реформ, технологічної модернізації та інформаційно-консультаційної підтримки. Значну увагу приділено реформі ринку землі, впливу державної фінансової підтримки, розвитку експортної політики та впровадженню екологічно стійких практик у сільському господарстві. Методи оцінки ефективності, такі як ключові індикатори ефективності (KPI), балансовий метод, SWOT-аналіз, економіко-математичні моделі та метод моніторингу та оцінки (M&E), дозволяють отримати об'єктивну картину результатів впровадження державних політик. Особливу увагу приділено аналізу наслідків відкриття ринку землі та його впливу на інвестиції, продуктивність і соціальну стабільність у сільській місцевості. У статті також досліджено вплив державної політики на трансформаційні процеси в аграрному секторі України, включаючи підтримку експорту, розвиток кооперації, стимулювання інновацій та впровадження екологічно чистих технологій. Держава відіграє ключову роль у модернізації аграрного сектору, що забезпечує його конкурентоспроможність та інтеграцію у світову економіку. У висновках наголошується, що державна політика, орієнтована на комплексну підтримку аграрного сектору, є основою для сталого розвитку, підвищення продуктивності та забезпечення економічного зростання на довгострокову перспективу.

Ключові слова: аграрний сектор, публічне управління, трансформаційні процеси,

реформа ринку землі, державна політика, субсидії, фінансова підтримка, продуктивність, аграрні інновації, сталий розвиток.

The article is devoted to the study of the peculiarities of evaluating the effectiveness of mechanisms of public management of transformational processes in the agrarian sector of Ukraine. The agricultural sector plays a key role in the national economy, and its transformation is critical to ensuring food security, economic development, and the country's integration into the global economy. In the conditions of globalization, climate change and technological progress, the agricultural sector faces new challenges that require modernization and reform. The article examines the main theoretical approaches to evaluating the effectiveness of public administration, including economic, social, institutional and environmental approaches. An analysis of the key mechanisms of public management, in particular regulatory and legal support, financial and economic instruments, institutional reforms, technological modernization, and informational and advisory support, is given. Considerable attention is paid to the reform of the land market, the influence of state financial support, the development of export policy, and the introduction of environmentally sustainable practices in agriculture. Performance evaluation methods, such as key performance indicators (KPI), the balance sheet method, SWOT analysis, economic-mathematical models, and the monitoring and evaluation (M&E) method, allow obtaining an objective picture of the results of the implementation of public policies. Special attention is paid to the analysis of the consequences of the opening of the land market and its impact on investments, productivity and social stability in rural areas. The article also examines the impact of state policy on transformational processes in the agricultural sector of Ukraine, including export support, development of cooperation, innovation stimulation and introduction of environmentally friendly technologies. The state plays a key role in the modernization of the agricultural sector, which ensures its competitiveness and integration into the world economy. The conclusions emphasize that the state policy focused on the comprehensive support of the agricultural sector is the basis for sustainable development, increasing productivity and ensuring economic growth in the long term.

Key words: agricultural sector, public administration, transformational processes, land market reform, state policy, subsidies, financial support, productivity, agricultural innovations, sustainable development.

УДК 351:338.432
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2021.24.33>

Солошенко Р.М.
здобувач наукового ступеня
кандидата наук

Постановка проблеми. Аграрний сектор є однією з ключових ланок економіки України та багатьох інших країн світу. Його розвиток значною мірою визначає економічну стабільність, продовольчу безпеку, рівень зайнятості та добробут сільського населення. У сучасних умовах глобалізації та динамічних змін світової

економіки трансформація аграрного сектору стає не лише необхідністю, а й визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності національних економік на міжнародних ринках. Зміни клімату, інтеграційні процеси, зростання попиту на продовольство та ресурсозберігаючі технології вимагають від держав

активного втручання та управління цими процесами. Публічне управління трансформацією аграрного сектору передбачає формування ефективних механізмів державного регулювання, що включають як фінансові та економічні інструменти, так і нормативно-правові та інституційні підходи. Однак, попри очевидну необхідність державного втручання, ефективність цих механізмів нерідко викликає дискусії серед фахівців та дослідників. З одного боку, публічне управління має забезпечувати сталий розвиток аграрного сектору, з іншого – не надто обмежувати приватні ініціативи та підприємницьку діяльність у сільському господарстві. Оцінка ефективності механізмів публічного управління трансформаційними процесами є складним і багатофакторним завданням. Вона потребує врахування як кількісних економічних показників (наприклад, продуктивності сільського господарства, темпів зростання аграрного ВВП), так і якісних соціальних та інституційних змін (наприклад, підвищення рівня життя сільського населення, покращення екологічної стійкості). Важливо також враховувати специфіку національних умов та особливості аграрної політики кожної окремої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження, присвячені трансформації аграрного сектору України, показують важливість вдосконалення механізмів публічного управління та державної підтримки. Значний внесок у вивчення цієї тематики зробили такі автори, як Ю. Шийка, А. Гальчинський, А. Верзун, Л. Щуревич, А. Череп, Т. Шестаковська та інші.

Мета статті полягає в аналізі особливостей оцінки ефективності механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору України.

Виклад основного матеріалу. Оцінка ефективності механізмів публічного управління є одним із центральних завдань у процесі впровадження будь-яких реформ, зокрема тих, що стосуються аграрного сектору. Різноманітність підходів до оцінки ефективності зумовлена багатогранністю суспільних, економічних і політичних аспектів управління. З огляду на це, існує кілька основних теоретичних підходів, кожен з яких надає свій унікальний інструментарій для аналізу.

Економічний підхід зосереджується на кількісних показниках, що стосуються продуктивності, ефективності використання ресурсів та результативності витрат на впровадження державних програм. Основна мета цього підходу – визначити, чи забезпечує публічне управління максимальну віддачу на вкладені

ресурси, а також оцінити економічні результати, досягнуті внаслідок державного втручання в аграрний сектор [1].

До основних індикаторів економічного підходу належать:

1. Продуктивність сільського господарства, яка вимірюється обсягами виробництва основних видів сільськогосподарської продукції на одиницю площі (урожайність) або на одного зайнятого працівника.

2. Ефективність використання ресурсів, включаючи землю, воду, добрива та інші виробничі фактори. Тут важливо оцінювати, наскільки раціонально використовуються ці ресурси для досягнення максимальної продуктивності.

3. Валовий внутрішній продукт (ВВП) аграрного сектору – загальний обсяг доданої вартості, створеної в аграрній сфері.

4. Експортний потенціал аграрної продукції, зокрема збільшення частки експорту в структурі національної торгівлі.

Цей підхід дозволяє кількісно оцінити ефективність державних програм, таких як субсидії, дотації або пільгове кредитування аграрного сектору, за допомогою показників економічного зростання та підвищення продуктивності [2].

Соціальний підхід зосереджується на оцінці впливу публічних управлінських рішень на соціальне благополуччя населення, зайнятого в аграрному секторі, та на суспільство в цілому. У випадку трансформації аграрного сектору важливо враховувати, як реформи впливають на умови життя сільського населення, забезпечення зайнятості, соціальну мобільність, доступ до соціальних послуг та рівень життя в сільській місцевості.

Основними індикаторами соціального підходу є:

1. Рівень зайнятості в аграрному секторі, особливо з урахуванням створення нових робочих місць та збереження існуючих. Аграрний сектор є одним із найбільших роботодавців у сільській місцевості, тому важливо оцінювати, як управлінські рішення впливають на зайнятість та доходи працівників.

2. Якість життя сільського населення, включаючи доступ до освіти, охорони здоров'я, житлових умов та інфраструктури. Покращення цих показників є важливим критерієм оцінки соціальної ефективності політики трансформації.

3. Рівень бідності та нерівності у сільській місцевості. Реформи можуть призводити до зменшення або, навпаки, до поглиблення соціальної нерівності залежно від того, як вони впроваджуються і кого стосуються [3].

Соціальний підхід дозволяє оцінити, наскільки справедливо та рівномірно розподі-

ляються вигоди від реформ серед різних соціальних груп та регіонів, а також чи сприяють вони сталому розвитку сільських територій.

Інституційний підхід акцентує увагу на структурних змінах у системі управління та їх впливі на аграрний сектор. Цей підхід зосереджений на ефективності інституційних реформ, таких як створення нових державних органів, реформування земельних відносин, розвиток ринкових інститутів, підтримка малих фермерських господарств та інших ключових елементів інфраструктури.

Основні аспекти інституційного підходу:

1. Реформа земельних відносин та розвиток ринку землі, який є важливим чинником для залучення інвестицій у сільське господарство. Тут важливо оцінити, наскільки нові закони та регламенти сприяють доступу фермерів до землі та фінансування.

2. Інституційна спроможність державних органів – наскільки ефективно працюють державні структури, які відповідають за управління аграрною політикою, і чи здатні вони реалізувати необхідні реформи.

3. Розвиток аграрної інфраструктури та впровадження технологічних інновацій. Інституційний підхід дозволяє оцінити, наскільки держава створює умови для залучення нових технологій у виробництво, переробку та збут сільськогосподарської продукції, що є важливим фактором підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору [4].

У контексті сучасних викликів, пов'язаних із зміною клімату та деградацією природних ресурсів, важливе місце займає екологічний підхід. Його основна мета – оцінка впливу державних управлінських рішень на навколишнє середовище та сталий розвиток. В рамках цього підходу оцінюється, наскільки аграрна політика сприяє екологічно сталому розвитку та збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь. До ключових індикаторів цього підходу належать:

1. Збереження ґрунтових ресурсів – оцінка ефективності заходів щодо запобігання деградації ґрунтів та ерозії.

2. Раціональне використання водних ресурсів – особливо в умовах посухи або змін клімату.

3. Екологічна стійкість агровиробництва – наскільки впроваджені технології сприяють зменшенню використання пестицидів, хімічних добрив та інших шкідливих речовин.

Зважаючи на складність трансформаційних процесів у аграрному секторі, найефективнішим підходом є комплексний підхід, який поєднує елементи всіх вищезазначених методів. Комплексний підхід передбачає одночасну

оцінку економічних, соціальних, інституційних та екологічних показників для отримання повної картини ефективності публічного управління [5].

Цей підхід дозволяє враховувати міжсекторальні взаємозв'язки та забезпечує системне бачення результатів реформ, що необхідно для прийняття зважених рішень. Наприклад, економічні вигоди від збільшення виробництва сільськогосподарської продукції можуть мати соціальні наслідки, такі як покращення умов життя, але також можуть мати негативні екологічні наслідки, якщо не дотримуватись принципів сталого землекористування.

Таким чином, оцінка ефективності механізмів публічного управління аграрним сектором потребує використання різних теоретичних підходів, що враховують як економічні, так і соціальні, інституційні та екологічні аспекти. Лише комплексна оцінка дозволяє отримати об'єктивну картину результатів державних програм і політик та забезпечити сталий розвиток аграрного сектору в умовах сучасних викликів.

Аграрний сектор відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та розвитку національної економіки. В умовах трансформації сільськогосподарського виробництва та викликів глобалізації публічне управління аграрним сектором набуває особливої важливості. Механізми публічного управління повинні бути спрямовані на підвищення продуктивності, стійкості та конкурентоспроможності аграрного сектору, а також на забезпечення сталого розвитку сільських територій. Вони включають нормативно-правові, фінансово-економічні, інституційні та інформаційні інструменти, які держава використовує для підтримки та регулювання аграрної галузі.

1. Нормативно-правове забезпечення. Нормативно-правова база є основою для ефективного управління аграрним сектором. Вона регулює відносини між державою, сільськогосподарськими виробниками, інвесторами та іншими учасниками агропромислового комплексу. Сучасне публічне управління спрямоване на створення сприятливих умов для функціонування аграрного сектору через ухвалення законодавчих актів, які підтримують розвиток сільського господарства та забезпечують захист прав власників земельних ділянок та фермерів. Ключові елементи нормативно-правового забезпечення включають:

1.1. Регулювання земельних відносин. Однією з основних реформ у багатьох країнах, зокрема в Україні, є земельна реформа, яка передбачає впровадження ринку землі.

Це дає змогу фермерам вільно розпоряджатися своєю землею, брати кредити під заставу земельних ділянок та залучати інвестиції в розвиток господарств.

1.2. Інвестиційне законодавство. Законодавчі норми мають стимулювати внутрішні та зовнішні інвестиції в аграрний сектор. Це стосується як прямих інвестицій у виробничі потужності, так і в інфраструктуру, технології та інновації.

1.3. Екологічні стандарти. Важливим аспектом є нормативне регулювання екологічної безпеки, що включає заходи щодо збереження природних ресурсів, захисту ґрунтів, водних ресурсів та екосистеми в цілому.

2. Фінансово-економічні інструменти. Фінансово-економічні інструменти відіграють важливу роль у стимулюванні розвитку аграрного сектору. Основна мета таких інструментів – підтримка сільськогосподарських виробників, зниження витрат виробництва, стимулювання інновацій та модернізації галузі. Основні фінансово-економічні механізми включають:

2.1. Державні субсидії та дотації. Це один з основних інструментів підтримки сільськогосподарських виробників. Державні субсидії можуть надаватися для стимулювання виробництва певних видів продукції, розвитку інфраструктури, впровадження нових технологій, модернізації обладнання, а також для забезпечення екологічної стійкості.

2.2. Пільгове кредитування. Держава може забезпечувати доступ до дешевих кредитів для фермерів та аграрних підприємств, що дозволяє їм здійснювати модернізацію виробничих процесів, купувати техніку, насіння та добрива. Пільгові кредити також можуть сприяти розвитку малих фермерських господарств, які часто мають обмежений доступ до комерційного фінансування.

2.3. Податкові пільги. Аграрні виробники можуть користуватися зниженими ставками податків або звільненням від деяких видів податкових зобов'язань, що дозволяє їм реінвестувати кошти в розвиток господарств та підвищувати конкурентоспроможність.

2.4. Фінансова підтримка екологічно стійких практик. Держава може стимулювати впровадження екологічних стандартів у сільському господарстві шляхом надання фінансової підтримки виробникам, які використовують органічні методи вирощування продукції або інвестують у відновлювальні джерела енергії.

3. Інституційні реформи. Інституційні реформи є важливим аспектом трансформації аграрного сектору, оскільки вони забезпечують формування ефективної системи управ-

ління та взаємодії між різними учасниками аграрного ринку. Вони спрямовані на підвищення інституційної спроможності державних органів, децентралізацію управління та забезпечення прозорості у прийнятті рішень. Основні напрями інституційних реформ:

3.1. Реформування управлінських структур. Це включає створення та реформування державних інституцій, які відповідають за розробку та впровадження аграрної політики. Одним з прикладів може бути створення спеціалізованих аграрних фондів, які займаються підтримкою інновацій у сільському господарстві або управлінням ринком землі.

3.2. Партнерство між державою та приватним сектором. Держава може впроваджувати механізми державно-приватного партнерства (ДПП), які передбачають співпрацю з приватними інвесторами для реалізації великих інфраструктурних проектів або розвитку сільської місцевості.

3.3. Підтримка кооперативного руху. Кооперативи сприяють об'єднанню зусиль дрібних фермерів для спільного доступу до ринків, закупівлі обладнання або впровадження нових технологій. Держава може підтримувати цей процес через нормативно-правові та фінансові механізми.

4. Технологічна модернізація та інновації. Один із найважливіших напрямів державної політики в аграрному секторі – це сприяння впровадженню нових технологій і модернізації виробничих процесів. В умовах глобальної конкуренції та змін клімату технологічна модернізація стає основним чинником підвищення продуктивності та стійкості аграрного сектору [6].

"Смарт-фермерство" або цифрові рішення, такі як системи точного землеробства, дрони, сенсори та аналітика великих даних, допомагають оптимізувати процеси виробництва, знижуючи витрати та підвищуючи ефективність використання ресурсів. Держава може сприяти дослідженням і впровадженню нових сортів сільськогосподарських культур, стійких до кліматичних змін, шкідників та хвороб, що дозволяє підвищувати врожайність та забезпечувати продовольчу безпеку. Це включає розвиток логістики, переробки продукції, складування, зберігання та збуту, що є критично важливим для мінімізації втрат і підвищення ефективності сільського господарства.

Одним із важливих напрямів публічного управління є забезпечення доступу фермерів до інформації та знань, необхідних для ефективного ведення сільськогосподарської діяльності. Для цього держава створює консультаційні центри та забезпечує навчання сільських

виробників. Держава може організувати освітні курси, семінари, тренінги для фермерів з метою підвищення їхньої обізнаності про сучасні технології, екологічно стійкі практики, ринкові стратегії та можливості доступу до фінансування. Важливу роль відіграють інституції, що займаються дослідженням і розробкою нових технологій та інновацій для аграрного сектору. Держава може підтримувати створення таких центрів та їх діяльність, сприяючи впровадженню інновацій у виробництво. Використання цифрових платформ для обміну знаннями, ринковою інформацією та консультаціями дозволяє фермерам оперативно отримувати актуальну інформацію та приймати зважені рішення [7].

Механізми публічного управління в аграрному секторі відіграють ключову роль у забезпеченні його сталого розвитку, підвищенні конкурентоспроможності та підтримці добробуту сільського населення. Комплексне використання нормативно-правових, фінансово-економічних, інституційних, технологічних та інформаційних інструментів сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку агробізнесу та підтримці інновацій у сільському господарстві. Ефективність публічного управління трансформацією аграрного сектору оцінюється за допомогою різних методів, які дають змогу проаналізувати досягнення державних політик, програм і ініціатив. Оцінка ефективності включає як кількісні, так і якісні показники, враховує економічні, соціальні, екологічні та інституційні аспекти. Для проведення комплексної та об'єктивної оцінки використовують кілька основних методів.

Ключові індикатори ефективності (Key Performance Indicators, KPI). KPI є основним інструментом оцінки ефективності управлінських рішень у публічному секторі. Ключові індикатори ефективності включають кількісні показники, які дозволяють оцінити ступінь досягнення поставлених цілей у трансформації аграрного сектору. До основних індикаторів KPI для оцінки публічного управління в аграрному секторі можна віднести: Рівень продуктивності сільськогосподарських підприємств – показники, що відображають зростання або зниження продуктивності аграрних підприємств у порівнянні з минулими періодами. Збільшення обсягів експорту аграрної продукції – оцінка динаміки зміни експорту, яка демонструє вплив політики державної підтримки на міжнародні ринки. Рівень зайнятості в аграрному секторі – один із важливих соціальних індикаторів, що відображає здатність сектору створювати нові робочі місця та забезпечувати стабільність доходів

населення. Зростання доходів фермерів і сільськогосподарських підприємств – фінансові показники, що свідчать про успішність реформ, спрямованих на підвищення рентабельності сільськогосподарської діяльності. Крім того, KPI можуть включати показники ефективності впровадження нових технологій, збільшення інвестицій у сектор або зростання продуктивності праці.

Балансовий метод використовується для оцінки ефективності витрат на державні програми підтримки аграрного сектору порівняно з отриманими результатами. Цей метод дозволяє оцінити відповідність витрат на реалізацію державних ініціатив та політик із результатами, досягнутими внаслідок їхнього впровадження. Основна суть балансового методу полягає у порівнянні витрат на підтримку аграрного сектору з його економічною віддачею, яка може включати: Збільшення доходів від експорту сільськогосподарської продукції Зростання виробництва та продуктивності в галузі. Поліпшення соціально-економічних показників у сільській місцевості. Цей метод дозволяє проаналізувати, наскільки ефективно використовується державне фінансування і чи виправдовують витрати очікувані результати.

SWOT-аналіз є інструментом стратегічного планування, що дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони механізмів публічного управління, а також визначити можливості й загрози, які виникають у процесі їх впровадження. SWOT-аналіз допомагає виявити: Сильні сторони – наприклад, доступ до інноваційних технологій або природних ресурсів, наявність розвиненої інфраструктури або сприятливих економічних умов. Слабкі сторони – недоліки, які обмежують успішне функціонування аграрного сектору, такі як недостатня фінансова підтримка, корупція або недосконале регулювання. Можливості – можливі позитивні зовнішні фактори, що можуть підвищити ефективність політик (наприклад, розвиток міжнародної торгівлі або покращення інвестиційного клімату). Загрози – зовнішні ризики, такі як зміни клімату, глобальні економічні кризи або конкуренція на світових ринках. SWOT-аналіз дозволяє побачити комплексну картину стану аграрного сектору та розробити стратегії для максимізації сильних сторін та мінімізації впливу слабких сторін і загроз.

Економіко-математичні моделі дозволяють прогнозувати можливі сценарії розвитку аграрного сектору за різних умов управління. Вони використовуються для оцінки впливу державних рішень на аграрний сектор та дозволяють моделювати різні сценарії розвитку в залежності від змін у політиці, фінансуванні

або зовнішніх економічних умовах. Однією з популярних моделей є регресійний аналіз, який допомагає визначити взаємозв'язок між різними факторами, такими як рівень державної підтримки, доступність кредитів, обсяги інвестицій та продуктивність аграрного сектору. Наприклад, можна оцінити, як зміни у державній політиці (підвищення субсидій або зниження податків) впливають на зростання продуктивності в галузі. Також широко використовуються моделі оптимізації ресурсів, які дозволяють визначити, як найкраще розподілити фінансові та матеріальні ресурси для досягнення максимальних результатів у трансформації аграрного сектору.

Бенчмаркінг є методом порівняння результатів реформ і програм публічного управління з кращими практиками інших країн або регіонів. Він дозволяє проаналізувати, наскільки ефективними є впроваджені механізми порівняно з аналогічними заходами в інших країнах. Бенчмаркінг дозволяє визначити, які стратегії є більш успішними, і впровадити їх на національному рівні. Наприклад, порівняння успішних політик у країнах ЄС щодо підтримки аграрного сектору з політиками в Україні може допомогти визначити слабкі місця національної аграрної політики та шляхи її вдосконалення.

Метод моніторингу та оцінки є системним підходом до постійного спостереження та аналізу результатів реалізації державних програм. M&E дозволяє регулярно отримувати дані про хід виконання програм та оцінювати їхню ефективність у коротко- та довгостроковій перспективі. Методи оцінки ефективності механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору є різноманітними та поєднують як кількісні, так і якісні підходи. Використання таких методів, як KPI, балансовий метод, SWOT-аналіз, економіко-математичні моделі, бенчмаркінг та метод M&E, дозволяє забезпечити комплексну оцінку результатів державних програм і політик. Це сприяє не лише розумінню досягнень у трансформації аграрного сектору, але й ідентифікації недоліків і шляхів їх подолання, що є ключовим для досягнення сталого розвитку аграрного сектору.

Висновки. Державна політика є ключовим чинником у трансформації аграрного сектору, особливо в умовах глобальних викликів, таких як зміни клімату, технологічний прогрес та інтеграція у світові ринки. Ефективність механізмів публічного управління визначається їх здатністю стимулювати сталий економічний розвиток, покращувати соціальні умови в сільській місцевості та забезпечувати екологічну

стійкість аграрного сектору. Запровадження земельної реформи стало важливим кроком у розвитку аграрного сектору України, що сприяло залученню інвестицій та підвищенню ефективності використання земельних ресурсів. Фінансова підтримка та субсидії, спрямовані на малих фермерів і технологічну модернізацію, допомагають підвищити продуктивність і конкурентоспроможність аграрного виробництва. Держава також активно сприяє інтеграції українських аграріїв у світові ринки через підтримку експорту та адаптацію продукції до міжнародних стандартів. Інституційні реформи, включаючи розвиток кооперації та децентралізацію управління, створюють умови для більш ефективного управління аграрною політикою на місцевому рівні. Впровадження екологічних практик, таких як органічне землеробство та раціональне використання природних ресурсів, є важливою частиною політики сталого розвитку, що дозволяє зберігати природний потенціал для майбутніх поколінь. Таким чином, ефективна державна політика, орієнтована на комплексні трансформації аграрного сектору, є основою для забезпечення його стійкості, конкурентоспроможності та зростання на національному та глобальному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гальчинський, А. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми. Економіка України. 2012. № 5. С. 4-17.
2. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року: проект. URL: <http://minagro.gov.ua/node/16822>
3. Shestakovska T. and Markova E. The impact of the integration of cooperation with the European union on the development of the agrarian sector of Ukraine. Economic system development trends: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2018. pp.364-382.
4. Верзун А.А. Ефективність сільськогосподарського виробництва та її залежність від фіскальної політики держави: автореф. дис... канд. екон. наук : 08.07.02 / А.А. Верзун ; Житомир. держ. агроеколог. ун-т. Житомир, 2005. 20 с.
5. Щуревич Л. М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №10. С. 101-105.
6. Шийка Ю.Б. Організаційно-економічні особливості державної підтримки аграрного сектору економіки. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. 2013. №1. С.329-336.
7. Череп А. В. Управління інноваційними процесами на підприємстві: сучасні підходи та перспективи. Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. 2014. № 4. С. 43-46.